

CİLT 2

GÜZ 1415/1994

SAYI 3

**İSLÂMÎ
SOSYAL
BİLİMLER
DERGİSİ**

inkılâb

Güney Afrika'da İslâmî Çalışmalar*

*Tamara Sonn***

Güney Afrika'da İslâm'ın Arka Planı

1994 Güney Afrikalıların ülkelerindeki İslâmî varlıklarının üçüncü asrını kutlayacakları yıl olacak. Güney Afrika'da İslâm'ın temelini atan şahıs olarak genellikle Malezya'nın Hollandalılar tarafından sömürgeleştirilmesine karşı direnişe önderlik ettiği için Güney Afrika'ya sürülen Makassar'lı Prens Şeyh Yusuf'un adı geçer. Ancak Güney Afrika'daki ilk Müslümanlar Cape'te yerleşik Hollandalı sömürgecilerin 1677'den itibaren daha çok Hindistan, Endonezya takımadaları, Malezya ve Sri Lanka'dan getirdikleri kölelerdi. Genelde yanlış bir biçimde yalnızca "Malaylar," olarak bilinen ve ırkçı yönetimde "Renkli" sınıfa tabi tutulan Cape Müslüman toplumu Güney Afrika'daki en eski Müslüman cemaatidir. Diğer büyük bir Müslüman Cemaat de yüzyıl sonra kuzey Hindistan'dan gelen ve belli bir azınlığı Müslüman olan sözleşmeli işçiler ve tâcirler tarafından oluşturuldu. "Asyalı" diye sınıflanan Güney Afrikalı Hint Müslümanlarının çoğunluğu şu anda Natal ve Transvaal'da yaşamaktadır. "Afrikalı" ya da "Siyah" olarak tasnif edilen üçüncü bir etnik grup da çoğunlukla ihtida edenlerden ya da onların neslinden müteşekkildir. Güney Afrika Müslüman toplumunun bütünü dikkate alındığında % 49 kadarı "Renkli", % 47 kadarı "Asyalı" olup "Afrikalılar" ile ilgili istatistiklere pek güvenilmezse de, % 4'ten azı bu

* Tamara Sonn, "Islamic Studies in South Africa," *AJISS*, Vol. 11, No. 2 (Summer 1994), ss. 274-281.

** Tamara Sonn, New York, Rochester, St. John Fisher College.

gruptandır. "Beyazlar" ise % 1'in altındadır.

Güney Afrika Toplumuna Katkılar

Müslümanların varlıkları, toplam nüfusun sadece % 2'sinden daha az bir sayıya sahip olmalarına rağmen hayli hissedilir bir konumdadır. Cape Town'da yirmibeşin üzerinde ve Johannesburg'da yüzün üzerinde caminin minareleri kili-se kubbeleri gibi göze aşına kılar. Birçoğu tarihi veya mimari özelliği bulunan eserlerdir. Daha önemlisi Müslümanlar ülkenin kültür ve ekonomisinde özgün yerlerini almışlardır. Afrika lisanında günümüze ulaşan en eski el yazmaları Arap harfleriyle yazılmış olup Hollanda lehçesini kullanan Müslüman kölelerin eseridir. Afrikaan lisanını araştıran Güney Afrikalı tarihçi Ahmed Davids dilde hem sözdağarcığı, hem de gramer itibarıyla Cape Müslümanlarının önemli tesiri olduğunu belirlemiştir. Güney Afrika'ya geliş şartlarındaki avantajlarından dolayı Hintliler Müslümanlar içindeki en varlıklı kesimi oluştururlar. Bütün büyük şehirlerde işyerlerinde ve binalarda, ve ırkçı yönetim sırasında beyaz olmayanların devamına izin verildiği üniversitelerde Müslüman isimlerine rastlamak mümkündür.

Müslümanların belki de en önemli katkısı ırkçılığa karşı verilen mücadeleye katılımları oldu. Cemaatlerin coğrafi ve kültürel ayrılığı yüzünden ilk protestolar genelde cemaat bazında idi (meselâ, 1882 Malay Ayaklanması gibi). 1930'da Natal Hintlileri kendilerinin Natal Yasama Meclisi için yapılan seçimlere katılma hakkını iptal eden bir yasa tasarısını protesto için Natal Hint Kongresi'ni kurdular. Her ne kadar hareket genelde bir Hindu-Müslüman-Hristiyan ortak eylemi ise de Kongre kurma teşebbüsünü Müslüman cemaat başlattı. Hareketin lideri Mühendis Gandhi'yi Müslümanlar Hindistan'dan Güney Afrika'ya avukatlıklarını yapmak üzere getirmişlerdi. Kendi hayat hikayesinde Gandhi Afrikalı Hint Müslümanları arasında nasıl geliştiğini anlatır: "Burada bendeki dinî duygular, yaşayan bir güç haline dönüştü..."¹ Gandhi, tabiatıyla, dinî hoşgörüsü ile meşhur Güney Afrikalı Müslümanlar da kendisine olan yakınlıktan dolayı gururludurlar. Güney Afrika İslâm Konseyi'nin eski eğitim müdürü Dr. G. M. Kerim şöyle demiştir: "Siyaset dünyası pasif direnişin doğuşuna ve Hindistan'da eriştiği başarıya olan katkılarından dolayı Müslümanlara borçlu olmalı!"²

(1) Mohandas K. Gandhi, *Autobiography: The Story of My Experiments with Truth*, çev. M. Desai, New York: Dover Publications.

(2) G. M. Kerim, "The Contributions of Muslims to South African Culture," *Bulletin on Islam and Christian-Muslim Relations in Africa*, Vol. 2, No. 1 (1984), s. 6.

Müslümanlar aynı zamanda Güney Afrika ulusal mücadelesinde de yerlerini aldılar. Natal Hint Kongresi'nin 1946'da başlattığı başarılı kampanyanın ardından, Afrika Ulusal Kongresi (ANC) ırkçılık ve müsamahasızlığa karşı verilen mücadelede Hintlilerle güçbirliği yapma kararı aldı. ANC ile birlikte çalışan Müslüman liderler arasında Güney Afrika Hint Kongresi'nin başkanı Dr. Yusuf Dadoo'yu zikredebiliriz. 1951'de ANC ve Hint Kongresi ortak bir planlama konseyi kurdu. Konseyde Hint Kongresinden Dadoo'nun yanısıra, bir diğer yetkili Yusuf Cachalia da yer aldı. Yanısıra Cachalia'nın kardeşi, ki Gandhi'nin hayat boyu dava arkadaşı ve güvenilir bir yoldaşı idi, Ahmed Kathrada gibi davanın diğer Müslüman kahramanları da konseyde idi. Yirmiyedi yıllık hapis hayatını müteakip Nelson Mandela ile birlikte salıverildikten sonra Ahmet Kathrada şimdi ANC'nin Halkla İlişkiler Dairesi'nin başında bulunmaktadır. İsmail ve Fatma Mîr (Mandela'nın hayat hikayesini kaleme almıştır) de ırkçı yönetime karşı mücadele eden tanınmış Müslümanlardan olup bu faaliyet içindeki herkes gibi göz hapsi, tutuklama ve işkenceye uğrayanlardandır. Hâlihazırda ANC'de, meselâ Kadir Asmal ve Muhammed Veli Musa gibi, birçok önde gelen Müslüman hizmet vermekte olup, bunlardan Musa yakında neticelenen anayasa görüşmelerinde ANC'nin temsilciliğini yapmıştır.

Yine özgürlük ve sosyal adâlet için çalışan değişik Müslüman gruplar da vardır. 1961'de Cape Müslümanları İslâmî sosyal adalet prensiplerinden yola çıkarak zulüm ve müsamahasızlığa karşı savaşmak üzere İslâm Daveti'ni kurdular. Hareketin lideri İmam Abdullah Harun 1969'da tutuklu iken öldürüldü ve ismi ırkçılığa karşı verilen mücadelede ilk anılan şehitlerden biri oldu. Bu grubu daha sonra Claremont Gençlik Hareketi (CYM), ve sonrasında teşkil edilen Cape İslâmî Federasyonu (CIF) takip etti ve hep aynı prensiplere sadık kaldılar. 1970'te kurulan Müslüman Gençlik Hareketi (MYM), 1974'te ki, Müslüman Öğrenci Birliği (MSA) ve daha diğer en az on teşkilatın daha kurulmasına öncülük etti, bunlar arasında Müslüman Kadınlar Hareketi ve İslâmî Dava Hareketi de vardı. 1980'de oluşan bir diğer İslâmî grup olan Kible de İslâmî sosyal adalet prensiplerine dayanarak özgürlüğün elde edilebileceği esası üzerinde çalışmalarını başlattı. 1961'de kurulan ilk İslâm Daveti hareketi artık bulunmamaktadır, ancak 1980'lerin ortalarında eski MYM ve UDF (Birleşik Demokratik Cephe) üyelerince yeni bir İslâm Daveti kuruldu. Bugün İslâmî sosyal adalet hareketlerinin en önünde bu kuruluş vardır.

1970'ler ve 80'ler, özellikle yaşlı nesillerin muhafazakârlığından kurtulan genç Müslümanların teşkilatlanma faaliyetlerini artırdıkları ve öz kimliklerini geliştirdikleri bir dönem oldu. Bu gençlik ayrıca Orta Doğu ve Pakistan'daki İslâmî hareketlerin başarısından da görünür biçimde ilham alıyorlardı. Aralarındaki ideolojik ve yapılanma farklılıklarına rağmen bu ve diğer bilinçli biçimde

İslâmî prensiplerle hareket eden küçük Müslüman gruplar, Güney Afrika'da zulmü yok etmeye ve âdil bir toplum oluşturmaya azmetmiş durumdalar.

Bir Müsamaha Geleneği

Güney Afrika'daki Müslüman cemaatinin en göze çarpan hususiyetlerinden biri dini müsamaha geleneğidir. Bu durum günümüzde Orta Doğu ve Kuzey Hindistan'daki İslâm toplumlariyle birlikte duymaya hep alışık olduğumuz cemaat çatışmasına tam bir tezat teşkil eder. Bu olguyu değişik faktörlerle açıklayabiliriz.

Temelde, Güney Afrikalı Müslümanların müsamahası imanlarından kaynaklanır. Her kanattan değişik Müslüman eylemciler Kur'ân'ın kurban kim olursa olsun adaletsizlikle savaşılmaması buyruklarını şiar edinir. Ayrıca Kur'ân'ın çoğulculuğu da öne çıkarılır: “Şüphesiz inananlar, Yahûdiler, Hıristiyanlar ve Sâbiî'lerden Allah'a ve âhiret gününe inanıp yararlı iş yapanların ecirleri Rablerinin katındadır. Onlar için artık korku yoktur...” (2:62) ve “... eğer Allah dileseydi sizi bir tek ümmet yapardı...” (5:48).

Mesleği hekimlik olan, Transvaal'de İslâm Daveti'nin koordinatörlüğünü yapan ve aynı zamanda Lenasia'da (Johannesburg) ANC yöneticilerinden olan Yusuf Saluci Müslüman cemaatinin seçmen listelerinin hazırlanması işinde çalışmaktadır. Salûci nesiller boyu kendi hallerinde ayrı yaşamış ve şimdi de gayrimüslimlerle yapılan işbirliğini sorgulayan kimi Müslümanlara hatırlatmada bulunarak üzerinde sıkça durulan İslâmî *tevhid* (birlik) prensibinin yalnızca tek Allah'a inanmaktan ibaret olmadığını, aynı zamanda Allah'ın bütün yarattıklarının eşit muamele ile bu inancın pratikte yansıtılması gerektiğini söyler.

Ancak bütün bunların ötesinde Güney Afrika'nın resmî ırkçılık politikasının gerçekleri var. Deri rengine dayalı coğrafi ayırım dinî farklılıkları tanımadığından, tüm dinlerden beyaz-olmayanlar genelde birarada yaşamasının ve eğitim görmesinin sosyal ilişkiler üzerinde kaçınılmaz bir rolü vardır. Meselâ, Sophiatown Johannesburg'daki en eski “Siyah” yerleşim merkezlerinden biridir. Söz konusu yerleşim birimi Semtleri Gruplama Yasası uyarınca dağıtılmadan önce burada altmış bin insan yaşıyordu. Cape Town'ın altıncı bölgesi gibi esmer tenli ve tüm dinlerden insanlara yuva olan burası, bütün fakirliğine rağmen, şimdi birlikte yaşanan bir ideali olarak hâfizalarda nostaljik yerini koruyor. Sophiatown şimdi çoğulculuk ve dini toleransından aşkla bahseden Güney Afrikalı tanınmış şair Don Mattera'nın eserinde ölümsüzleşmiş durumda. Bu birlikte yaşama ezilenler arasında dayanışmayı pekiştirdi. Yusuf Cachalia'nın 1952 sivil ayaklanmasından bahsederken dediği gibi: “Polis güçlerinin sayısı ne olursa ol-

sun, başkaldırıya destek veren mazlum kitlelerin şevkini kırmaya yeterli değildi.”³

Güney Afrika'da İslâmî Eğitim

Güney Afrika'da kölelerden oluşan ilk Müslüman cemaatinin dinini açıkça icra etmeleri men edilmişti. Böylelikle bu Müslümanlar temelde kendi yerel Güney Asya süfi geleneklerinden taşıdıkları tecrübelerle yeni cemaatler oluşturdular. Bu tür dini eğitim tabii ki evlerde gerçekleşiyordu. Cape Town'da ilk cami onsekizinci yüzyılın sonunda Darp caddesinde inşa edilen Evvel camisidir. Kurucusu Tuan Guru (Malayca “Muhterem Hocamız”; ö. 1797) aynı zamanda güney Afrika'da ilk grup İmamı da yetiştirmiştir.⁴

1805'te İngiltere Cape'i Hollandalılardan ele geçirdikten sonra Müslümanlara dinî serbestiyet tanındı. O tarihte Cape (Ümitburnu) Müslümanları dinî eğitimleri [ve aralarındaki ihtilâfların giderilmesi] için bir âlime ihtiyaçları olduğunu düşündüler. Bunun üzerine Türkiye'den [Osmanlı Devleti'nden] Şeyh Ebu Bekir Efendi (ö. 1880) gönderildi.* Bir kız okulu ve bir de İlahiyat Yüksek Okulu kuran Ebu Bekir Efendi ayrıca Arap harfleriyle Afrika dilinde basılı ilk İslâmî eseri de verdi: *Beyânü'd-Dîn* (Açıklamalı Din Risalesi).

Camilerden bağımsız dinî okulların açılması ise yirminci yüzyılın başlarını buldu. İlk medrese 1912'de kuruldu. 1959 itibariyle Cape ve Natal bölgelerinde diğer okullarla aynı tedrisatın yanısıra İslâmî dersler de veren okulların sayısı ondokuzu bulmuştu. Okulların birçoğunda öğretmenlerin maaşları devlet tarafından ödendiği gibi, bu okullar Hıristiyan okullarıyla aynı statüyü paylaşıyordu.

(3) Heidi Hollend, *The Struggle: A History of the African National Congress*, London and Glasgow: Grafton Books, 1990.

[*] Sultan Abdülaziz Ümitburnu Müslümanlarının talebinden haberdar olur olmaz yakından ilgilendir ve “ahkâm ve akâid-i dîniyyeyi ahaliye talim ve tefhime ve aralarında olan mübâyenet ve ihtilâfın ref ve izâlesine muktedir ulemâ ve üdebâdan bir zâtın seçilerek münâsîp miktar harcırah itâsıyla irsâl olunacak kitaplarla birlikte gönderilmesi” fermanını hariciye Nazırı'na bildirmişti. Sonunda “metânet-i ilmiyyesi, dirâyet ve fetânet-i fitriyyesi matlub-ı muvâfık olarak” Bağdat ulemâsından Ebubekir Efendi bu memuriyet ile gönderilmişti. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade-i Hariciye, 10847'den nakleden Hüseyin Yorulmaz, *Ömer Lütfi-Ümitburnu Seyahatnâmesi*, İstanbul, Ses yayınları, 1994, s. 12) [Yayıncı].

(4) Muhammed Haron, “Islamic Education in South Africa,” *The Muslim Educational Quarterly*, Vol. 5, No. 2 (1988), s. 41. “İslâmî Eğitim” ve “Yüksek İslâmî Çalışmalar” bölümlerindeki bilgiler bu makaleden özetlenmiş olup, makalede ayrıca yararlı bir bibliyografya ve Güney Afrika Üniversitesi, Sâmi Çalışmaları Kürsüsünden Prof. İqbal Jhazbhay'dan alınma bilgiler bulunmaktadır.

1948'de kuvvetlenen ırk ayrımı politikası, 1950 tarihli Semtleri Gruplama Yasası ile birlikte İslâmî eğitime büyük bir darbe vurdu. 1950 tarihli yasa beyaz-olmayanları kendi renk tasnifine göre belli yerleşim bölgelerinde zorunlu yerleşime tâbi tutuyordu. Bir yandan yeni bölgelerde yeni medreseler açılmasına rağmen medreselerin çoğu terkedilmek zorunda kalındı. 1960'larda ise yeni medreselerin inşası başladı. Yeni medreseler diğer laik okullara benzeyen önceki müesseselerden farklı idiler, zira öncekilerin dini ders programları normal devlet eğitimine ek mahiyette tasarlanmıştı. 1970'lere gelindiğinde Müslümanlar "Hintliler" ve "Renkliler" Dairelerinin eğitim şubelerini, devlet okullarında Arapça ve İslâmî dersler konması için ikna etmeyi başardılar. Ayrıca, 1980'lerde genellikle zengin ailelerin himayesinde bazı özel İslâmî liseler de kuruldu.

İslâmî eğitim müfredatını eyaletler düzeyinde birleştirme doğrultusunda din öğretmenleri teşekküllerinin ortak çalışmaları hâlen sürmektedir. Ulusal düzeyde ise iki nedenden dolayı zorluklar vardır: Öncelikle, Malay ve Hint cemaatlerinin farklı etnik kökenleri kendisini gerek teorik ve gerekse pratik konularda hissettiriyor. Meselâ, Cape cemaati umumiyetle Şafi'i mezhebinden olup Güney Asya sûfi geleneklerinden kimi kalıntıları korurken, Natal ve Transvaal cemaatleri Hanefi ağırlıklı olup Devbendî ya da Brelvî tarikatlarının yanında Hindistan'dan geldikleri farklı yörelere ait atadan kalma kültürel öğelerin tesiri altındadır. Bu farklılıklar hâlihazırda Güney Afrika'da birbirinden bağımsız faaliyet gösteren onyedî İlahiyat okulunda belirgin biçimde görünür. Öte yandan, ırk ayrımı politikasının tesirleri de tamamiyle ortadan kalkmış değildir. Bu politikanın tesirlerinden biri, ayrılmış grupların etnik kimliklerini daha da güçlendirmenin yanısıra, mahallî dinî liderlerin gücünü artırma oldu. Irk ayrımı politikasının körüklediği eyaletçiliğin aşılması için kimi şahsiyetlerin seçkin zümre statülerini terketmeleri gerekiyor. Dünyanın diğer yerlerinde Müslüman cemaatler arasında olduğu gibi burada da, İslâm birliği ve emperyalizmin getirdiği bölünmüşlüğü lânetlenmesi çerçevesinde bir hayli söz söyleniyor. Ancak eyaletlerdeki seçkin zümrelere bakıldığında pek de ciddi adımlar atıldığına şahit olmuyoruz.

Güney Afrika'da İleri Düzeydeki İslâmî Çalışmalar

İslâmî araştırmalar ve Arapça'da en büyük gelişme üniversite düzeyinde gerçekleştirildi.⁵ 1955'ten beri Güney Afrika Üniversitesi (mektupla öğretim veren

(5) Müslümanların artan örgütlü çalışmaları çeşitlenen gazete, bülten, dergi ve cemaatlerinden de gözlemlenebilir. Bkz. Ebrahim Mohamed Mahida, *Islam in South Africa: A Bibliography*, Durban: Center for Research in Islamic Studies, University of Durban - Westville, 1993.

bir kuruluş olup, ırk ayrımı politikası yıllarında deri rengi ayrımına gitmeyen tek üniversite idi), Durban Wesville Üniversitesi (daha önce "Asyalı" öğrenciler içindi) ve Western Cape Üniversitesi'nin (daha önce "Renkli" öğrenciler içindi) yanı sıra Cape Town, Natal, Witwatersrand, Orange Free State, Pretoria, Port Elizabeth, Stellenbosch, Rand Afrikaans, ve Potchefstroom gibi eski İngiliz ve Afrikaaner üniversitelerinde de bu tür programlar geliştirildi.

Güney Afrika üniversitelerinde lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde İslâm ve ilgili konularda verilen tezlerin sayısı son yirmi yılda katlamalı biçimde artmıştır. 1930'dan beri yapılan 192 tezin 1'i 1930'larda, 1'i 1940'larda, 5'i 1950'lerde, 11'i 1960'larda, 28'i 1970'lerde, ve 134'ü de 1980'li yıllarda gerçekleşmiştir.

Üzerinde çalışılan konular şunlardır: Arapça, Afrikaans-Arapça/Malayca, Kur'ân tetkikleri, (genel) İslâmî araştırmalar, biyografiler, Müslüman toplulukları üzerinde sosyal bilimler çalışmaları, eğitim, İslâm siyaseti, İslâm felsefesi, İslâm tarihi, İslâm hukuku, İslâmî tebliğ, İslâmî müesseseler ve kuruluşlar, İslâm ekonomisi, Orta Doğu, İslâm sanat ve mimarisi, ve İslâmî müzik. Tezlerin çoğu Arapça, Kur'ân tetkikleri, İslâmî araştırmalar, İslâmî müesseseler ve kuruluşlar ile Orta Doğu üzerinedir. Yine, merkezî olarak bilinen İslâm topraklarından ziyade Güney Afrika'daki İslâm'ı incelemeye yönelik belirgin bir eğilim göze çarpar. Güney Afrika'daki İslâm'ın değişik yönleri üzerinde yoğunlaşan tez sayısı 1970 öncesi beş iken, 1970 sonrasında bu sayı doksanalıya ulaşmıştır

Güney Afrika'da ileri düzeydeki İslâmî çalışmalardaki bu yoğunlaşmanın nedenleri arasında yerel eğitimli dinî liderlerin artışı sayılabilir. Geleneksel olarak Güney Afrikalı din uleması Orta Doğu, Hindistan, Pakistan ya da Malezya'da eğitim göürdü. Dış müesseselerde eğitim görenler yerli İlahiyat okullarının mezunlarından hep daha itibarlı olmuştur.

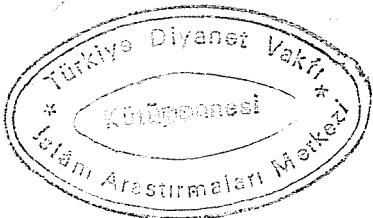
Ancak bu yabancı eğitim bir yandan Hanefi, Şafii, Deobandi, ve Brelvi kökenli cemaatler arasındaki ideolojik farklılıkları körüklerken, diğer yandan da dini liderleri Güney Afrika'dan çok Müslüman-çoğunluğa sahip ülkelerde gündemde olan meseleler üzerinde yoğunlaşmaya itmiştir.

Aynı olgu Müslüman toplumun kimliğinin Güney Afrika'dan kaymasına yol açmış, bu durum bireylerin Müslüman kimliğiyle, Güney Afrikalı kimlikleri arasında da bir gerilime yol açmıştır. Bu nedenlerden dolayı bugün Güney Afrika'da birçok genç aydın, ülkede farklı Müslüman cemaatler arasında birliğe gidebimesi ve dinî ve ulusal kimliklerin uyumlu bir hâle getirilebilmesi için ilk adım olarak yerli eğitimli din ulemâsının ortaya çıkarılmasını zaruri görmektedir.

Sonuç

Son yirmi yılda Güney Afrika'daki Müslüman toplum gittikçe artan bir hızla özbenliğini bulma yolundadır. Bu gelişme kısmen, özellikle Orta Doğu ve Hint yarımadası olmak üzere, dünya çapındaki İslâmî hareketlerin tesiriyle oldu. Yine Güney Afrika'nın ırkçı yönetiminin hazırladığı özel şartlar da bu gelişmeye katkıda bulunan ikinci önemli faktör. Üç yüzyılı aşkın bir süre Güney Afrikalı Müslümanlar ülkenin mazlum çoğunluğunun bir parçası olarak, ancak onlardan uzaklaştırılmış biçimde yaşadılar. Böylelikle değişik toplum kimliklerini aynı anda taşıdılar - Müslüman, beyaz-olmayan, Güney Afrika vatandaşı ki bu kimlikler birbirine geçmiş olmakla birlikte yoğunluk, kıymet ve süreklilik açılarından farklıydı. Irkçıların dışarıdan cemaate yüklemek istediği aşağılık kompleksini cemaat bünyesi reddetti. Ayrıca, milliyetçi Güney Afrika kimliği de ataların anavatanlarıyla olan farklı etnik bağlarla harç olmuştu. Neticede üç katmanlı toplum kimliğinden ancak dinî olanı sömürgeciliğin ve sömürgecilik sonrasının çarpıklıklarına direnmeyi başardı.

Diğer yandan dinî kimlik de dinamik olup, sosyo-politik gelişmelerle değişme yetisindedir. Şimdi Güney Afrika'nın Müslüman cemaatleri baskıcı bir rejime karşı mücadele eden ayrıma tâbi tutulmuş azınlıklar olma konumundan, açık ve çeşitlenmiş bir toplumun katılımcıları konumuna doğru tarihî bir geçiş içindedir. Güney Afrika üniversitelerinde İslâmî araştırmalardaki hızlı artış da Müslümanların bu geçişin getirdiği yeni meydan okumalara ilişkin kaygılarını yansıtıyor: demokratikleşme, çoğulculuk, kadının rolü, ekonomi ve çalışma meseleleri ve dinî bir azınlık olarak Müslümanların rolü. Bu sorunlarla yüzyüze olan Güney Afrikalı Müslüman toplum, İslâm dünyasının uç meselelerinden uzaklaşıyor. Geçmişte, âlimler kendilerinin azınlık Müslüman cemaatlerinden ziyade bizzat İslâm'ın temsilcisi oldukları kanaatiyle dikkatlerini Müslüman-çoğunluğa sahip ülkelere yoğunlaştırma eğiliminde idiler. Ancak şimdi yeni yetişen âlimler bu kanaatin geçerliğini değerlendirme fırsatı buldukça ülkedeki cemaatlerin sorunlarını gittikçe daha fazla gündemlerine almaya başladılar. Bu ve diğer metodolojik sorunlara nasıl yaklaşıldığı bir tarafa, Güney Afrikalı Müslüman entelektüellerin artan bilimsel ve kültürel ürünleri oldukça dinamik bir toplumda gerek Müslüman azınlıklar ve gerekse çoğunlukların karşılaştığı sorunlar üzerinde inceleme yapmak isteyenler için kuşkusuz değerli bir kaynak teşkil ediyor.

Çeviren: Süleyman Gündüz